

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOS
VEIKLOS 2014 M. ATASKAITA

2014 metai LMA Vrublevskių bibliotekai (toliau – LMAVB), kaip ir visai Lietuvai, buvo pažymėti Kristijono Donelaičio vardu. Šiai iškiliai asmenybei buvo skirta nemaža dalis įvairių bibliotekos veiklos sričių: parodos, paskaitos, konferencijos, ekskursijos, leidiniai, straipsniai. Jau 2014 m. sausio 17 d. Bibliotekoje buvo pristatyta Kristijono Donelaičio metams skirta kilnojamoji paroda „Kristijonas Donelaitis: metų ir raštų ratas“; vėliau ji eksponuota Vilniaus knygų mugėje, o metų bėgyje aplankė beveik visą Lietuvą: buvo eksponuota trylikoje Lietuvos apskričių bei savivaldybių viešųjų bibliotekų. Vilniaus knygų mugėje buvo pristatyta dr. S. Narbuto sudaryta knyga tuo pačiu pavadinimu. Gavus dalinį finansavimą iš LR kultūros ministerijos, toliau buvo rengiama K. Donelaičio bibliografinė rodyklė. Šiuo metu ją sudaro 3000 bibliografinių įrašų; 2015 m. Biblioteka ruošiasi ją išleisti. Be to, 2014 m. Bibliotekos darbuotojai Lietuvoje ir užsienyje įvairiose mokslinėse konferencijose ir kituose renginiuose perskaitė 13 pranešimų K. Donelaičio tematika (dr. S. Narbutas – 7, dr. D. Narbutienė – 5, D. Palačionytė – 1).

Ataskaitiniais metais LMAVB įvyko 5 teminiai vakarai, skirti jubiliejiniais Donelaičio metams: dailininko A. V. Burbos vakaras ir paroda; vakaras ir paroda „Mažoji Lietuva: laiko ženklai“ (dalyvaujant autorei fotomenininkei Lilijai Valatkienei); vakaras „Mažosios Lietuvos žemė – tarp praeities ir dabarties“ (dalyvaujant knygos „Karaliaučiaus kraštas“ autoriui Valentinui Juraičiui); susitikimas, pavadintas „Mažosios Lietuvos paveldas nuo K. Donelaičio iki mūsų dienų“, kuriame dalyvavo kultūros paveldo tyrėjai M. ir M. Purvinai ir dailininkė J. Buožienė; renginys, kuriame buvo pristatytas Donelaičio raštų vertimas į rusų kalbą, knyga *Kaip grūdinosi plienas* ir grafikos darbų paroda „Metai ir laikas: Kristijonas Donelaitis žodyje ir vaizduose“ (dalyvavo rašytojas ir vertėjas Sergejus Isajevs ir dailininkė Irina Gerasimova).

2014 metai LMAVB buvo kaip niekad sėkmingi projektinėje veikloje: iš gausių projektų, pateiktų įvairiems mokslo ir kultūros rėmimo fondams, didžioji dalis gavo finansavimą ir dalis jų buvo įgyvendinti:

1. *Teatro afišų restauravimas ir prevencinis konservavimas*. Finansuota Lietuvos kultūros tarybos. Projekto vadovė ir vykdytoja Justina Toliautienė. Atrinkti spaudiniai restauravimui, surengta paroda „Senosios teatro afišos“ Vilniaus rotušėje, publikuotas lankstinukas.
2. Leidinys „*Lietuvių mokslo draugijos paveldas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje*“. Finansuota LKT. Projekto vadovė Eglė Paškevičiūtė-Kundrotienė. Išleista 2014 m.
3. *Bazilijonų ordino vienuolyno Čerlioneje XVII a. dokumentų rinkinio išsaugojimas*. Finansuota LKT. Projektą vykdė B. Giedraitienė ir A. Čiuladienė. Ištirta dokumentų rinkinyje esančių antspaudų masės sudėtis, įvertinta laikmenos ir rašalo būklė.

Remiantis tyrimų duomenimis, atliktas dokumentų rinkinio konservavimas ir restauravimas.

4. 2014 m. lapkričio 20 d. pradėjo veikti LKT finansuotas ir LMAVB vykdytas projektas *Virtuali spaustuvė* (projekto vadovė I. Berulienė). Sukurtas virtualus edukacinis įrankis, kuris supažindins visuomenę su pirmųjų spaudos presų veikimo principais ir spaudos istorija. Kiekvienam lankytojui sudaryta galimybė pabandyti savarankiškai sumaketuoti knygos puslapį naudojant specialiai atrinktus šriftus ir autentiškus puošybos elementus iš LMAVB saugomų senųjų knygų. Spaudos istorijos žinias galima patikrinti sprendžiant testą, parengtą pagal svetainėje paskelbtus tekstus.

5. *Alberto Kojalavičiaus-Vijūko „Lietuvos herbyno“ rengimas spaudai*. LMT remiamas projektas, jį vykdė dr. Sigitas Narbutas.

2014 m. LMAVB užbaigė kelis metus vykdytą projektą DOSINFA (Dokumentinio paveldo duomenų saugyklų infrastruktūros atnaujinimas). Projektas pradėtas vykdyti 2012 m. liepos mėn. ir įgyvendintas 2014 m. birželį. Projekto vykdytojas – Lietuvos kultūros tyrimų institutas, o partneris – LMAVB. Projekto tikslas – atnaujinti turimą mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektų vykdymui HSM srityje reikalingą technologinę ir informacinę infrastruktūrą, užtikrinant reikiamą dokumentinio paveldo apsaugą ir sukuriant į tyrėjų poreikius orientuotą šiuolaikinę, tarptautinius standartus atitinkančią darbo aplinką. Projektas vykdytas pagal ES regioninės plėtros fondo finansuojamą programą per Švietimo ir mokslo ministeriją. Bibliotekai tekusios projekto dalies vertė – apie 1 mln. 300 tūkst. Lt.

Vykdamas DOSINFA projektą Bibliotekoje buvo sutvarkyta saugyklų įranga: pakeisti 8 seni langai, renovuotas senojo pastato šiluminis mazgas, paveldo saugyklose atnaujinta priešgaisrinė apsauga, įrengtos saugos nuo įsilaužimo ir vaizdo stebėjimo sistemos. Projektinės lėšos leido atnaujinti darbo vietas darbuotojams ir mokslininkams: buvo įsigyti 8 kompiuteriai darbui saugyklose; nupirkta kopijavimo aparatas T. Vrublevskio skaityklai; mikrofilmų skaitymo ir skaitmeninimo aparatas; vandenženklų skaitymo ir skaitmeninimo aparatas; įrengtos trys naujos kompiuterizuotos darbo vietos minėtoje skaitykloje. Įvykdžius projektą, sudaryta galimybė naudotis bevieliniu internetu, taip pat nupirkta ir įdiegta techninė ir programinė įranga, leidusi sukurti ir įdiegti nuotolinę prieigą registruotiems skaitytojams. Projekto rezultatais ypač džiaugiasi Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyrius, įsigijęs ypač brangios šiuolaikinės tyrimų įrangos. Su ja: optiniu mikroskopu, spektrometru, fumigaciniu įrenginiu, restauravimo įranga, laboratoriniais stalais, precizinėmis svėrimo svarstyklėmis su pH-metru, elektrine popieriaus pjovimo mašina, kartono pjaustykle ir kt., 2014 m. birželio 17 d. buvo supažindinti Lietuvos MA Vrublevskių bibliotekos mokslo tarybos nariai, susirinkę į Tarybos posėdį.

Minėtas Mokslo tarybos posėdis buvo skirtas labai svarbiam LMAVB darbo barui – mokslinei Bibliotekos veiklai aptarti. Ją sąlyginai galima būtų suskirstyti į tris ilgalaikes programas bei jų rėmuose vykdomas trumpalaikes tikslines paprogrames:

1. Raštijos paveldo tyrimų programa, susidedanti iš 3 paprogramių:
 - a. Senųjų spaudinių tyrimai ir skelbimas;

- b. Rankraštinųjų dokumentų tyrimai ir skelbimas;
 - c. Moksliniai tyrimai konservavimo ir restauravimo, istorinių technikų bei technologijų srityje.
2. Mokslo istorijos tyrimai.
 3. Mokslometrijos tyrimai.

Šių programų rėmuose 2014 m. planuose buvo numatyta 35 darbų pozicijos, visos jos buvo vykdomos. 2014 m. Bibliotekos darbuotojai įvairiose šalies ir tarptautinėse konferencijose perskaitė 40 pranešimų, paskelbė 25 mokslinius straipsnius. Biblioteka išleido 4 leidinius, iš jų 2 – kartu su partneriais iš Balstogės L. Gurnickio bibliotekos.

Be fundamentinių ir taikomųjų tyrimų, kitas labai svarbus mokslinės veiklos baras – tai tyrimų rezultatų sklaida, edukacinė ir mokslo populiarinimo veikla. Šiame darbo bare 2014 m. pasiekta nemažai rezultatų: Bibliotekoje įvyko 7 seminarai aktualiems teorinio ir praktinio darbo klausimams aptarti; darbinis seminarus skyriuose pravedė Dokumentų konservavimo ir restauravimo, Informacinių sistemų, Mokslinės informacijos skyriai bei Skyrius mokslo institutuose. Biblioteka susilaukė nemažai stažuotojų iš užsienio: dviejų savaičių stažuotę atliko restauratorė iš Prancūzijos, *Ecole de Conde* konservavimo ir restauravimo mokyklos Paryžiuje; Katalogų skyriuje savaitę stažavosi dvi darbuotojos iš Rumunijos MA bibliotekos; jau kelintus metus sulaukiame ir stažuotojų iš Vroclavo universiteto, šiemet jų buvo keli. 2014 m. Biblioteka tęsė mokslinio bendradarbiavimo tradiciją su partneriais iš Baltarusijos, Rusijos, Ukrainos mokslų akademijų bibliotekų: dalyvauta konferencijose, pasirašyta naujų sutarčių ir ketinimų kurti naujus bendrus projektus protokolų.

2014 m. LMAVB mokslinėje veikloje dalyvavo 6 mokslo daktarai, 2 doktorantai ir 23 magistras ar jiems prilyginami kolegos. Džiaugiamės, kad į tyrėjų būrį įsilieja gabus jaunimas: Rankraščių skyriaus darbuotojo Andriaus Jurkevičiaus magistrinis darbas „Smolensko žemė ir jos socialinė struktūra XIV a. pabaigoje – XVI a. pirmoje pusėje“ (vadovas doc. dr. E. Saviščevas) buvo pripažintas geriausiu humanitarinių mokslų srityje Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos rengiamame konkurse „Geriausi magistro baigiamieji darbai 2014“.

Lietuvoje vykdytame bibliotekų tyrime LIBITOP LMAVB mokslinė veikla buvo įvertinta geriausiai iš visų 10 tirtų institucijų; tai leidžia manyti, kad einama teisinga linkme.

2014 m. darbų pagreitį įgavo naujas Komunikacijos skyrius, tad LMAVB veikla kaip niekad plačiai buvo matoma ne tik tradicinėse žiniasklaidos priemonėse, bet ir virtualioje erdvėje: žiniasklaidai buvo paruoštas ir išplatintas 31 pranešimas; sukurti 5 Bibliotekos naujienlaiškiai, juos gavo 42 prenumeratoriai; 2014 metais Bibliotekos „Facebook“ socialinį puslapį aktyviai sekančių asmenų išaugo daugiau nei 200% (nuo 300 iki 796 interesantų); į *Youtube* įkelta 84 įvairios tematikos įvykių.

2014 m. prasmingi buvo ir Informacinių sistemų skyriui. Be tradicinių svarbių darbų, kuriuos atlieka šis skyrius, reikšmingas ir naujas etapas: 2014 m. lapkričio 2 d. pradėjo veikti elektroninio archyvo informacinė sistema *Dspace* (elibrary.mab.lt). Išbandant sistemą, suarchyvuoti 127 dokumentai. Dar negalima daryti išvadų apie visų sistemos

funkcijų tikamumą, tačiau pagrindiniai institucijos tikslai: ilgalaikis skaitmenintų dokumentų išsaugojimas ir pateikimas vartotojams – yra įgyvendinti.

2014 m. buvo sėkmingi daugeliui LMAVB skyrių, tačiau ne visus sumanymus pavyko įgyvendinti dėl tradicinio lėšų nepritekliaus tiek leidinių komplektavimui, tiek ūkinei veiklai vykdyti. Tenka apgailestauti, kad 2014 m. nepavyko realiai pradėti Bibliotekos saugyklų rekonstrukcijos. Susipažinus su 2015 m. valstybės biudžeto projektu, pasidžiaugta dėl 3 mln. litų, skirtų šiai rekonstrukcijai. Vis dėlto patvirtintame biudžete jų nebeliko, tad statybos darbų 2015 m. pradėti negalėsime. Tai kelia didžiulį nerimą. Mat LMAVB saugykloms vasarą kelis kartus kilo grėsmė dėl didelių liūčių. Švietimo ir mokslo ministerija skyrė šiek tiek lėšų daliniam stogo remontui, tie darbai buvo atlikti. Vadovaujantis Vilniaus savivaldybės aktu dėl statinio techninės priežiūros vykdymo, teko tvarkyti nuogrindą aplink pastatą; darbai neatlikti iki galo dėl netinkamų gamtinių sąlygų. Ūkio skyrius pagal finansines galimybes atliko visus darbus, užtikrinančius saugų pastatų eksploatavimą.

LMAVB veiklą 2014 m. iliustruoja pagrindiniai statistiniai duomenys: fondo dydis – 3 733 514 egz.; registruotų skaitytojų skaičius – 12 274 (tarp jų 219 tyrėjų iš 19 pasaulio šalių); lankytojų skaičius – 74 701; dokumentų išduotis – 261 416; gauta naujų dokumentų – 20 991 egz.; skaitmeninta vaizdų Bibliotekai ir vartotojams – 59 396; suteikta mokamų paslaugų už 83 600 Lt.

Direktorius

dr. Sigitas Narbutas

Mokslinė sekretorė

Leokadija Kairelienė